

ULUSLARARASI SEÇİM GÖZLEM MİSYONU Türkiye Cumhuriyeti – Milletvekili Genel Seçimi, 7 Haziran 2015

İLK BULGULAR VE SONUÇLAR İLE İLGİLİ RAPOR

Ankara, 8 Haziran 2015 – İşbu İlk Bulgular ve Sonuçlar Raporu AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (AGİT/DKİHB), AGİT Parlamenter Asamblesi (AGİT PA) ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin (AKPM) ortak çalışmaları sonucunda hazırlanmıştır.

AGİT Dönem Başkanı tarafından AGİT Kısa Dönemli Gözlem Heyeti'nin Başkanı ve Özel Koordinatör olarak Vilija Aleknaite-Abramikiene (Litvanya) görevlendirilmiştir. Ignacio Sanchez Amor (İspanya) AGİT PA delegasyonuna başkanlık etmiştir. Tiny Kox (Hollanda) AKPM heyetine başkanlık etmiştir. Büyükelçi Geert-Hinrich Ahrens 6 Mayıs 2015 tarihinden bu yana faaliyetlerini sürdüren AGİT/DKİHB Sınırlı Seçim Gözlem Heyeti (SSGH) Başkanı'dır.

Değerlendirme, seçimin AGİT taahhütlerine ve Avrupa Konseyi standartlarına uyumlu olup olmadığının yanı sıra demokratik seçimler için gereken uluslararası yükümlülükler ve yerel mevzuata uygunluğunu belirlemek için de yapılmıştır. İşbu İlk Bulgular ve Sonuçlar Hakkında Rapor seçim sürecinin tamamlanması öncesinde sunulmuştur. Seçimin nihai değerlendirmesi; kısmen, sonuçların dökümü ve duyurulması, seçim günü sonrası olası şikayet ve itirazlar gibi sürecin geriye kalan aşamalarının nasıl tamamlandığına bağlı olacaktır. AGİT/DKİHB, olası iyileştirmeler için tavsiyeler içeren kapsamlı bir nihai raporu, seçim sürecinin tamamlanmasını takiben yaklaşık sekiz hafta sonra hazırlayacaktır. AKPM Heyeti, raporunu Haziran 2015 tarihindeki kısmi oturumunda Strazburg'da sunacaktır. AGİT PA, raporunu 5 Temmuz 2015 tarihinde gerçekleşecek olan Daimi Komite Toplantısı'nda sunacaktır.

İLK SONUÇLAR

7 Haziran milletvekili seçimi seçim kampanyası süresince ve seçim gününde demokratik seçimlerin gerçekleşmesi yolunda kapsamlı bir sadakat sergilenmesi ve seçmenlerin aktif ve yüksek katılımı ile karakterize olmuştur. Seçmenler çok sayıda siyasi parti arasından seçim yapabilmişlerdir, ama %10'luk seçim barajı siyasi çoğulculuğu sınırlandırmaktadır. Basın özgürlüğü önemli endişelerin olduğu bir alandır; iktidar partisi aleyhinde eleştiri yapan basın kuruluşları ve gazeteciler seçim kampanyası süresince baskı ve gözdağına maruz kalmışlardır. Seçimler genel olarak profesyonel bir şekilde organize edilmiştir. Seçim idaresinin daha şeffaf olması ve hem vatandaş hem de uluslararası gözlemciler ile ilgili yasal düzenlemeler yapılması seçim sürecine olan güvenin artmasına hizmet edebilirdi. Seçim kampanyası sırasında genel olarak temel özgürlüklere saygılı davranılmıştır. Ne yazık ki, bazıları ölümle sonuçlanan çok sayıda ciddi olay yaşanmıştır.

Seçime yirmi parti ve 165 bağımsız aday katılarak seçmenlere çok sayıda seçenek sunmaktadır. Adaylar genel olarak özgürce ve kapsamlı bir şekilde kampanyalarını yürütebilmişlerdir. Ancak, Cumhurbaşkanı veya Başbakan için organize edilen etkinlikler lehine karar verilerek muhalefet partilerine ait mitinglerin iptal edildiği ya da kısıtlandığı istisnai durumlar olmuştur. Cumhurbaşkanı'na hakaret içerdiğine hükmedilen belirli birtakım muhalefet afişlerinin kaldırılması için ceza mahkemeleri tarafından iki karar alınmıştır. Seçim kampanyaları parti bürolarına yönelik çok sayıda saldırı ve bir takım fiziksel saldırı olayları ile zarar görmüştür.

Eğer tümüyle ve etkin şekilde uygulanırsa, yasal çerçeve genel olarak demokratik seçim yönetimi için olanak sağlamaktadır. Anayasada ve genel olarak mevzuatta seçme ve seçilme haklarının yanı sıra,

toplama, toplantı ve ifade özgürlüğü de belirli bir dereceye kadar gereğinden fazla sınırlandırılmıştır. Özellikle Cumhurbaşkanı'na hakaretin ceza gerektiren bir suç sayılması ifade özgürlüğünü ve seçim kampanyalarını kısıtlamaktadır. Yasal boşluklara ve anlam karmaşalarına yönelik yeniden yasal düzenleme yapılmasına ilişkin önceki AGİT/DKİHB ve AKPM tavsiyeleri genel olarak yerine getirilmemiştir. Olumlu bir adım olarak, herhangi bir dilde veya lehçede propaganda yapma özgürlüğü Mart 2014 itibarıyla tesis edilmiştir. Yasayla belirlenmiş olan sandalyelerin 550 milletvekili arasında dağılım yöntemi oyların ağırlığında belirgin farklar olması nedeni ile uluslararası eşit oy ilkesi ile uyumlu değildir.

Yargıçlardan oluşmuş ve Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından yönetilen seçim idaresi, genel olarak seçimi profesyonel bir şekilde yönetmiştir. Hak sahibi siyasi partiler her düzeydeki seçim kurullarına oy hakkı bulunmayan temsilciler veya üyeler atayabilmişlerdir. Seçim kurullarının toplantıları halka açık değildir. Tüm YSK kararları internet sayfasında ilan edilmemektedir. YSK tarafından sadece seçim gününe kadar olan seçim yönetimi faaliyetlerini kapsayan bir seçim takvimi yayınlanmış, seçim günü sonrası faaliyetlerine ilişkin son tarihlere açıklık getirme fırsatı değerlendirilememiştir. YSK tarafında daha fazla şeffaflık, seçimle ilgili sürece yönelik güvenin artmasına hizmet edebilirdi. Seçim idaresi ve propagandayı konularını da içeren bazı YSK kararları mevzuatla uyumlu değildir. Cumhurbaşkanı'nın seçim kampanyasına dahil olması ile ilgili birkaç YSK kararında karşı oy bulunmaktadır.

Genel olarak, seçmen kayıt sistemi iyi geliştirilmiştir. Halka açık iki haftalık bir askıda kalma süresini takiben seçmen kütükleri 8 Nisan tarihinde YSK tarafından son haline getirilmiştir. Memnuniyetle karşılanan bir gelişme olarak, bu seçim yaklaşık 3 milyon seçmenin yurtdışında oy kullanma imkanına sahip olduğu ilk milletvekili seçimi olmuştur. 54 ülkede yurtdışında oy kullanma uygulaması olmasının yanı sıra gümrük noktalarında da seçmenler oy kullanabilmişlerdir.

Seçim kampanyası ortamı çok sayıda seçmeni ilgilendiren belli başlı konularda adayların etkin taahhütleri ile şekillenmiştir. İktidar partisi ve diğer adaylar arasındaki kutuplaşma kayda değerdir ve cepheleşmeye sürükleyen propaganda konuşmalarının sıklıkla kullanımı göze çarpmıştır. Seçim kampanyalarında en fazla ağır basan konu, Cumhurbaşkanı ve iktidar partisi tarafından savunulan ve diğer adaylar tarafından karşı çıkılan hükümet sisteminin başkanlık sistemi yönünde değiştirilmesi konusu olmuştur.

Anayasa kapsamında bir partiye bağlı olmaması ve görevlerini tarafsız olarak yerine getirmesi mükellefiyeti getirilmiş olmasına rağmen, Cumhurbaşkanı seçim kampanyasında etkin bir rol oynamıştır. Cumhurbaşkanı devletin başı olarak, yerel yetkililer ile yan yana, olağan üstü sayıda kamu etkinliğine katılmış, ancak bu etkinlikler iktidar partisinin yararına ve muhalefetteki kişilerin aleyhine seçim propagandası fırsatı olarak kullanılmıştır. Cumhurbaşkanı'nın seçim kampanyası faaliyetleri ve devlet televizyonunda geniş çaplı yer alma da dahil olmak üzere, kamu kaynaklarının kötüye kullanımının durdurulması için gerekli olan eylemlerin yapılması çağrısında bulunan, çok sayıda şikayet başvurusu yapılmıştır. Cumhurbaşkanı tarafından propaganda yapılması yasal çerçevede yer alan seçim kampanyası kurallarını ihlal etmiştir ve 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 5.4. maddesi ve Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu'nun Seçimle İlgili Konularda İyi Uygulamalar Kodu'nun (İyi Uygulamalar Kodu) I.2.3. Bölümü ile aykırılık teşkil etmektedir.

Mevzuatta kapsamlı kampanya finansmanı düzenlemeleri yer almamaktadır. Yalnızca bağışların miktarı ve mahiyeti konusunda belirli düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır. Siyasi partilerin seçim kampanyası para kaynaklarını sadece Anayasa Mahkemesi'ne sundukları yıllık parti mali raporları ile beyan etmeleri gerekmektedir. Bağışlar ve seçim kampanyası sırasında partilerin ve adayların yaptığı harcamalar kamuya açık değildir. Raporların kamuya açık ve zamanında yayınlanmasından yoksun olunması, genel olarak kampanya finansmanı çerçevesinin şeffaflığının ve hesap verebilirliğinin kısıtlanmasına neden olmaktadır.

Çok sayıda basın ve yayın kuruluşunun bulunduğu medya ortamı canlıdır ancak yasal çerçevede çok fazla kısıtlama yer almaktadır. İktidar partisini eleştiren basın yayın kuruluşları, seçim süreci sırasında kamuya mal olmuş kişilerin ve siyasi aktörlerin daha da artan baskılarına ve gözdağı vermelerine maruz kalmışlardır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) yayıncı medya kuruluşlarının düzenlemelere uygun hareket etmesine nezaret etmekle yükümlüdür. RTÜK'ün partizan görünümüne sahip işleyişi, şeffaflığı ve bağımsızlığı konusunda endişelere sebep olmaktadır. AGİT/DKİHB medya takibi sonuçları seçim kampanyası yayınlarının partizan çizgiler ile kutuplaşmış olduğunu göstermektedir: kamu yayıncısı TRT1 de dahil olmak üzere takip edilen beş televizyon kanalından üçü, aynı zamanda bedelli siyasal reklamların büyük çoğunluğunu da satın alan iktidar partisi lehine belirgin bir taraflılık sergilemiştir. İktidar partisine fayda sağlayacak şekilde televizyon yayınlarında Cumhurbaşkanı'na geniş çapta yer verilmiştir.

YSK kararlarının yargı denetimine tabi olmaması güçler ayrılığını hiçe saymakta ve seçimle ilgili konularda yasal çözüm yollarına erişimi engellemektedir. YSK tarafından Cumhurbaşkanı'nın seçim kampanyasına dahil olmasına ve bunun medya tarafından geniş çaplı yayınlanmasına ilişkin bir dizi şikayet ve temyiz dilekçesinin YSK tarafından reddedilmesi seçimin paydaşlarının seçimle ilgili anlaşmazlıkların çözümünde etkin çözüm yollarına erişimini engellemektedir. Seçimle ilgili Anayasa Mahkemesi'ne sunulan 16 başvuru dilekçesinin tümü seçim günü itibariyle karara bağlanmamış durumda kalmış, başvuru sahipleri, uygun zamanlamaya sahip yasal çözüm yollarından yoksun kalmıştır.

Kadınlar siyasi yaşamda olması gerekenden az düzeyde temsil edilmesine rağmen, seçim kampanyasında aktif rol oynamıştır. Anayasa cinsiyet eşitliğini teminat altına almaktadır ancak, siyasi partilerin kadın aday göstermesi konusunda herhangi bir yasal yükümlülük mevcut bulunmamaktadır. Olumlu bir not olarak, bazı partiler tarafından cinsiyet kotası uygulanmaktadır. Genel olarak, parti listelerinde yer alan adayların yaklaşık %28'lik bir kısmı kadınlardan oluşmuştur. İlçe Seçim Kurulu üyeleri arasında kadınların oranı %1'in altındadır ve YSK'da kadınları temsilen yalnızca bir temsilci yer almaktadır.

Bu seçim için uluslararası gözlemcilerin akreditasyonu sağlanmıştır. Ancak yasalar, etkin şekilde vatandaşlarca ve uluslararası gözlem yapılmasını sağlayacak yasal temeli 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 8. Maddesi, geçmiş tarihli AKPM tavsiyeleri ve İyi Uygulamalar Kodu'nun II.3.2. maddesi ile öngörüldüğü şekilde oluşturmamaktadır.

Uluslararası gözlemciler tarafından ziyaret edilen sınırlı sayıdaki seçim merkezinde, seçim günü genel olarak iyi organize edilmiştir. Az sayıdaki yerel güvenlik olaylarının araştırılması gerekmektedir. Kilit öneme sahip görevlerini yerine getirebilmeleri için, vatandaşların gözlemci grupları çoğunlukla partiler adına kaydedilmiştir ve ziyaret edilen seçim merkezlerinde buldukları gözlemlenmiştir. Bazı önemli prosedür hataları gözlemlense de, oy kullanma ve döküm süreçlerinin genel olarak şeffaf olduğu izlenmiştir. Bazı örneklerde, uluslararası gözlemcilerin ilçe seçim kurullarına erişimi engellenmiştir. YSK tarafından geçici seçim sonuçları yayınlanmamıştır. Temel Hükümler Hakkında Kanun'a aykırı olarak sonuçlar yayın kuruluşları tarafından 21.00'dan önce yayınlanarak seçmenlere önemli bilgiler verilmiştir.

İLK BULGULAR

Arka Plan

5 Ocak tarihinde, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) milletvekili genel seçiminin 7 Haziran'da yapılacağını duyurmuştur. Son milletvekili genel seçimi 2011 yılında gerçekleşmiş, 2002 yılından bu yana Türkiye

Büyük Millet Meclisi'nde (parlamento) çoğunluk sayıya sahip olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) art arda üçüncü zaferi ile sonuçlanmıştır. 2014 yılı Ağustos ayında, o dönem başbakan olan Recep Tayyip Erdoğan, ilk kez doğrudan halk tarafından seçim yapılan cumhurbaşkanı seçimini kazanmıştır.

Göreve devam etmekte olan 550 üyeli parlamento 311 sandalyesi bulunan AKP, 125 sandalyesi bulunan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 52 sandalyesi bulunan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve 29 sandalyesi bulunan Halkların Demokratik Partisi'nden (HDP) oluşmuştur. Anadolu Partisi'nin, Demokratik Bölgeler Partisi'nin, Elektronik Demokrasi Partisi'nin, Merkez Partisi'nin, Millet ve Adalet Partisi'nin de birer sandalyesi bulunmaktadır. Toplam 13 bağımsız aday temsil edilirken, 15 sandalye de boş durumdaydı.

Bu milletvekili genel seçimine, parlamenter sistemin yerine hükümet sisteminin başkanlık sistem ile değiştirilmesi ihtimali nedeniyle, yaygın bir şekilde önemli bir siyasi olay olarak kabul edildi. Göreve devam etmekte olan parlamentoda yer alan temsilcileri bağımsız aday olarak seçilmiş olduklarından dolayı, HDP seçimlerde ilk kez bir siyasi parti olarak yer aldı. Bu seçimde yirmi siyasi parti yer alarak seçmenlere çok sayıda seçenek sundular.

Yasal Çerçeve ve Seçim Sistemi

Eğer tümüyle ve etkin şekilde uygulanırsa, yasal çerçeve genel olarak demokratik seçim yönetimi için olanak sağlamaktadır. Son milletvekili genel seçiminden bu yana çerçeve büyük ölçüde aynı şekilde kalmış, daha önceki birtakım AGİT/DKİHB ve AKPM tavsiyelerine değinilmemiştir.¹ Vatandaşlar tarafından gözlem ve uluslararası gözlem ile ilgili hükümlerin bulunmaması, YSK kararlarının yargı denetimine tabi olmaması, yeniden sayım ve sonuçların iptali ve yetersiz kampanya finansmanı düzenlemeleri de dahil olmak üzere, bir takım boşluklar ve anlam karmaşaları içermektedir.

Seçim temel olarak 1982 Anayasası, 1961 tarihli Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun (Temel Hükümler Hakkında Kanun), 1983 tarihli Milletvekili Seçimi Kanunu, 1983 tarihli Siyasi Partiler Kanunu ile düzenlenmektedir. Yasal çerçevenin bir parçası olarak, YSK tarafından alınan kararlar ve yayınlanan düzenlemeler parti gözlemcilerinin akreditasyonu ve seçim kampanyası ile ilgili meseleler de dahil olmak üzere belirli bir sayıdaki kilit öneme sahip konuda mevzuatı yeterli derecede tamamlayıcı olamamıştır. Bazı YSK kararları düzenleme yapma yetkisini aşmış, açık bir yasal dayanaktan yoksun, yasa ile tutarsızlıklar oluşturmuş veya yasayı demokratik ilkelere aykırı bir tavır içinde yorumlamıştır.

Askeri yönetim altında kabul edilen Anayasa temel hakları ve uluslararası hukukun iç hukuk karşısında üstünlüğünü garanti altına almaktadır ancak geniş güvenceler sunmak yerine, devleti korumaya yönelik yasaklar ve kısıtlamalar üzerine yoğunlaşmaktadır. Cinsiyet eşitliği garanti altına alınmıştır ancak etnik grupların hakları garanti altına alınmamıştır. Anayasada ve genel olarak mevzuatta demokratik seçim gerçekleştirebilmek için kilit nitelikte olan toplanma, toplantı ve ifade özgürlüğü ve seçimle ilgili bazı haklar gereğinden fazla sınırlandırılmıştır.² Özellikle Cumhurbaşkanının hakaretin ceza gerektiren bir suç sayılması ifade özgürlüğünü ve seçim kampanyalarını kısıtlamaktadır. Olumlu bir adım olarak, yakın zamanda yasal çerçevede yapılan düzenlemeler bazı geçmiş tarihli AGİT/DKİHB ve AKPM tavsiyelerini karşılamaktadır. 2014 yılında, Siyasi Partiler Hakkında Kanun'da devlet yardımına hak kazanmak için gereken barajı düşürecek şekilde değişiklik yapılmıştır.³ Temel Hükümler Hakkında

¹ [Bkz. Türkiye hakkındaki tüm önceki AGİT/DKİHB raporları.](#)

² Temel hak ve özgürlükleri kapsamlı bir şekilde garanti altına alabilecek yeni bir anayasanın tasarı çalışmaları Ekim 2013 tarihinde durdurulmuştur.

³ Baraj en yakın tarihli seçimlerde alınan oyların yüzde yedisi yerine yüzde üçü olarak düşürülmüştür.

Kanun ise herhangi bir dilde veya lehçede seçim kampanyasına izin verecek şekilde 2014 yılında yeniden düzenlenmiştir.⁴

Parlamento üyesi milletvekilleri nispi temsil sistemine uygun olarak siyasi partilerin kapalı listeleri ve bağımsız adaylar ile 85 çok üyeli seçim bölgesinde dört yıllık süre için seçilmektedir. 2015 yılının başlarında, güncel durumdaki nüfus dağılım istatistikleri temel alınarak yeniden sandalye dağıtımı yapılması işi YSK tarafından üstlenilmiştir.⁵ Yasa tarafından belirlenmiş olan sandalye dağılımında kullanılan sistem, seçim bölgeleri arasında, kayıtlı seçmenlerin mevcut sandalyelere dağılımında ciddi bir farklılığa sebep olmakta, bu da, 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 7.3. maddesinde, İyi Uygulamalar Kodu'nun I.2.(2.2.) Bölümü ve diğer uluslararası yükümlülükler ve standartların kapsamında bulunan eşit oy ilkesi ile aykırı düşmektedir.⁶

Siyasi partilerin seçimlere katılabilmeleri için, tam bir aday listesi sunma ve illerin en az yarısında teşkilatlanmış olma gibi zorlayıcı şartlara uymaları gerekmektedir.⁷ Ortak aday listelerine izin verilmemektedir. Laiklik karşıtlığı, bölücülük ve azınlıkların mevcudiyeti gibi bir takım siyasi ideolojilerin siyasi partiler tarafından savunulması yasa kapsamında yasaklanmıştır. Bu kısıtlamalar örgütlenme ve ifade özgürlüklerini zayıflatmakta ve siyasal çoğulculuğu sınırlandırmaktadır.

Sandalye elde etme hakkına sahip olabilmek için siyasi partilerin kullanılan geçerli oyların yüzde 10'u olan ulusal seçim barajını aşmaları zorunludur. Seçim barajı kamuoyunda bir tartışma konusudur. 2014 yılı Aralık ayında, CHP tarafından barajın yüzde üçe düşürülmesi için kanun teklifi verilmiştir, fakat teklif yasalamaamıştır. 2014 yılında, parlamentoda olmayan üç parti seçim barajının kaldırılmasına yönelik olarak Anayasa Mahkemesi'ne ayrı ayrı başvurular yapmıştır. Mahkeme 5 Mart 2015 tarihinde mevzuata karşı yapılan başvuruların bireysel başvuru konusu olamayacağını dayanak göstererek bu davalarda yargı yetkisi temelinde reddetmiştir. AGİT/DKİHB, AKPM ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından siyasal çoğulculuğun artırılması için barajın düşürülmesi konusunda daha önce tavsiyelerde bulunulmuştur.⁸

Seçim İdaresi

Seçimin organize edilmesinde genel olarak profesyonel bir tutum sergilenmiştir. Seçimler dört-katmanlı bir seçim yönetimi tarafından yönetilmektedir: YSK, 81 İl Seçim Kurulu, 1.067 İlçe Seçim Kurulu ve 174.220 Sandık Kurulu. YSK, 11 üyeden oluşan daimi bir yapıdır ve seçimlerin yapılması yetkisi ve sorumluluğu ile tümüyle donatılmış, 6 yıllık görev süresi için seçilmiş olan yargıçlardan

⁴ Bu hüküm ilk kez bu seçim sırasında yasal olarak uygulanabilir olmuştur. Siyasi Partiler Kanunu'nda hala siyasi faaliyetlerde Türkçe dışındaki dillerin kullanımını yasaklayan bir düzenleme yer almaktadır.

⁵ Seçim bölgesi başına sandalye sayısı ikiden 30'a kadar değişmektedir. 5 Mayıs tarihinde HDP tarafından YSK'ya başvuru yapılarak, Bayburt ve Muş illerinde sandalye dağılımı yapılırken kullanılan istatistiklerin manipüle edildiği belirtilerek bunların yeniden gözden geçirilmesi talep edilmiştir. Başvuru, YSK tarafından kullanılan nüfus istatistikleri ve İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan seçmen kütüğü istatistikleri arasında bir analizi de içermektedir. Talep 13 Mayıs tarihinde YSK tarafından reddedilmiştir.

⁶ Bayburt ilinde sandalye başına düşen kayıtlı seçmen sayısı (27.059 seçmen), ve İzmir'de bulunan bir seçim bölgesinde sandalye başına düşen kayıtlı seçmen sayısı (120.877 seçmen) olmuştur. 1996 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 25. Maddesi'ne yönelik olarak Genel Yorumu no.25'in 21. Paragrafı.

⁷ Bununla birlikte, partilerin bu illerde yer alan ilçelerin üçte birinde de teşkilatlanmış olması istenilmektedir. Yetersiz teşkilat yapısı nedeniyle Hak ve Hakikat Partisi YSK tarafından kaydedilmemiştir.

⁸ 30 Ocak 2007 tarihli [Yumak and Sadak v. Turkey, application no. 10226/03](#) davasında, AİHM tarafından seçim barajının özgür seçim hakkını ihlal eden bir miktar olmadığı hükmü verilmiştir; ancak AİHM seçim barajını çok yüksek bularak siyasi çoğulculuğu sağlamak için düşürülmesinin istenilen bir durum olacağı notunu da düşmüştür.

oluşmaktadır.⁹ Hak sahibi siyasi partiler YSK'ya oy hakkı olmayan üyeler atayabilmektedir. Mevcut durumda, oy hakkı olmayan üyeler AKP, CHP, MHP, HDP ve Saadet Partisi (SP) temsilcileridir.¹⁰

İl Seçim Kurulları her ilde yer almakta ve iki yıl süreyle görevli olmak üzere o ilin en kıdemli üç yargıcından oluşmaktadır. Bir önceki milletvekili genel seçimlerinde o ilde en fazla oy almış olan dört siyasi partinin her biri İl Seçim Kuruluna oy hakkı bulunmayan bir üye tayin etme hakkına sahiptir. İlçe Seçim Kurulları ilçedeki en kıdemli yargıç tarafından yönetilen yedi üyeden oluşmaktadır; dört üye siyasi partiler tarafından tayin edilmektedir ve iki kişi de kamu görevlisidir.¹¹ Sandık Kurullarının beşi siyasi partiler tarafından tayin edilen ve ikisi kamu görevlisi olan, yedi üyeden oluşması gerekmektedir. Temel Hükümler Hakkında Kanun uyarınca sandık kurulu başkanlarının ad çekme sonucuna göre belirlenmesi gerekmektedir. Ancak, bu prosedürler sandık başkanlarını doğrudan atayan çeşitli ilçe seçim kurulları tarafından uygulanmamıştır.¹²

YSK tarafından toplam 73.988.955 adet oy pusulası basılmıştır. 405 adetlik, 390 adetlik ve 200 adetlik paketler halinde basımı yapılan oy pusulalarının sırasıyla köylerde, mahallelerde ve ülke dışında bulunan seçim sandıkları için dağıtımı yapılmıştır. YSK basılacak ve dağıtımı yapılacak olan oy pusulası sayısını yasal hükümleri ve daha önceki seçimlerde yapılan uygulamaları dikkate alarak belirlemiştir. YSK tarafından başvurulduğu üzere, Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun'a göre basılan oy pusulası sayısı toplam kayıtlı seçmen sayısının %15'inden fazla olmamalıdır ve Temel Hükümler Hakkında Kanun ve Milletvekili Seçimi Kanunu ise her bir sandığa bir adet 400'lük paketlik oy pusulası sağlanması şartı koymuştur. 405 ve 390 oy pusulası olan paketlerin basılması ve az sayıda seçmene sahip olanlar da dahil olmak üzere, ülke içindeki tüm sandık kurullarına dağıtılması kararı, toplam seçmen sayısına kıyasla 17.380.177 yedek oy pusulası olması ile sonuçlanmıştır.¹³

Seçim günü öncesinde, görüşme yapılan pek çok kişi her seviyedeki seçim idaresine olan güvenleri konusunda, kısmen şeffaflıktan yoksun olunmasından kaynaklanan, endişelerini dile getirmişlerdir. Geçmiş tarihli AGİT/DKİHB tavsiyelerine rağmen, seçim kurullarının toplantıları kamuya açık değildir ve tüm YSK kararları internet sayfasında yayınlanmamaktadır. YSK tarafından sadece seçim gününe kadar olan seçim yönetimi faaliyetlerini kapsayan bir seçim takvimi yayınlanmıştır. Dolayısıyla, şikayetler için son tarihler, sonuçların ilan edilmesi ve diğer kilit öneme sahip faaliyetler kamuya iletilmemiştir.

Yurt dışı oy kullanma 8-31 Mayıs tarihleri arasında 54 ülkede gerçekleşmiştir. Buna ek olarak, yurt dışı seçmen kütüğüne kayıtlı seçmenler 7 Haziran tarihine kadar gümrük noktalarında oy kullanabilmişlerdir. Yurt dışı oy pusulaları Ankara'da bulunan bir oy sayım merkezine nakledilmiş ve gümrük noktalarından gelen oy pusulaları en yakın ilçe seçim kurulunda sayılmıştır.

Sandık kurulu başkanlarına ve ilave olarak bir sandık kurulu üyesine genel olarak organize bir şekilde ilçe seçim kurulları tarafından eğitim verilmiştir. Eğitim materyalleri YSK tarafından hazırlanmıştır ve

⁹ Altı YSK üyesi Yargıtay tarafından kendi üyeleri arasından seçilmektedir. Beş üye Danıştay tarafından kendi üyeleri arasından seçilmektedir. YSK üyelerinden biri kadındır.

¹⁰ Temel Hükümler Hakkında Kanun uyarınca, son gerçekleşen milletvekili genel seçiminde en fazla oy alan dört siyasi partiye ve parlamentoda grubu bulunan siyasi partilere YSK'ya oy kullanma hakkından yoksun temsilci atama hakkı verilmektedir. HDP son genel seçimlere bir parti olarak katılmamıştır, ancak, parlamentoda grubu bulunması münasebetiyle bu madde YSK tarafından HDP'yi kapsayacak şekilde yorumlanmıştır.

¹¹ İlçede teşkilat yapısı bulunan ve son yapılmış olan genel seçimlerde en çok oyu alan dört siyasi parti üye atayabilmektedir. İlçe Seçim Kurullarının toplam 7.259 üyesinin 416'sı kadın ve 6.843'ü erkektir.

¹² AGİT/DKİHB SSGH tarafından prosedürlere Bartın, Kırşehir, Zonguldak, Kırklareli, Beyoğlu, Tunceli, Pertek ve Cihanbeyli İlçe Seçim Kurulları tarafından uyulmadığı tespiti yapılmıştır.

¹³ Ülkedeki sandık kurullarının yaklaşık %14'ünde 200'den az seçmen bulunmaktadır ve 405 ya da 390 adet oy pusulası almışlardır.

prosedürleri, el kitaplarını ve örnek formları gösteren bir videoyu da içermektedir. Siyasi partiler kendi sandık kurulu üyeleri için eğitimler düzenlemişlerdir. YSK'ya göre 606.082 engelli kayıtlı seçmen bulunmaktadır ve bu seçmenler erişilebilir sandık kurullarına yönlendirilerek yardım almalarına izin verilmiştir.

YSK tarafından Türkçe olarak seçmen bilgilendirme spotları hazırlanmıştır; ancak diğer dillerde spotlar mevcut değildir. Bir sivil toplum örgütü tarafından seçmen eğitimi spotlarının Kürtçe olarak da temini konusunda iki başvuru yapılmıştır. Bu başvurular YSK Başkanı ve akabinde tekrar YSK tarafından reddedilmiştir.¹⁴

Seçmen Kaydı

Türkiye pasif yapıda bir seçmen kayıt sistemine sahiptir. Daimi merkezi seçmen kütüğü YSK tarafından muhafaza edilmektedir ve İçişleri Bakanlığı tarafından yönetilmekte olan nüfus adres kaydı ile bağlantılıdır. Genel olarak, seçmen kayıt sistemi iyi geliştirilmiştir. Oy kullanma hakkı bulunan kayıtlı seçmen sayısı toplamı yurt içinde 53.741.838 ve yurt dışında 2.866.940 kişidir.

Silahaltında bulunan er ve erbaşılarla, askeri öğrenciler ve suçun ciddiyetine bakılmaksızın kasten işlenmiş suçlardan ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler haricindeki 18 yaşından büyük vatandaşlar oy kullanma hakkına sahiptir. AİHM iki kez Türkiye'nin hükümlülerin oy kullanma hakları hakkında uyguladığı yasağın çok geniş kapsamlı olduğu ve işlenen suç ile orantılı olması gerektiği konusunda karar almıştır.¹⁵ Bu kısıtlama aynı zamanda uluslararası yükümlülüklerle ve AGİT taahhütlerine, İyi Uygulamalar Kodu'na ve diğer uluslararası yükümlülüklerle de aykırılık teşkil etmektedir.¹⁶ Bugüne kadar mahkemenin kararları uygulanmamıştır. Ancak, 23 Şubat tarihinde, YSK uluslararası yasayı uygulayarak mahkemenin kararını kısmen uygulayan bir karar yayınlamıştır ve cezalarının tümüyle infaz edilip edilmediğine bakılmaksızın ceza infaz kurumları ve tutukevleri dışındaki tüm hükümlülerin oy kullanmasına izin vermiştir.

İlçe seçim kurullarında ve internet ortamında iki haftalık bir kamuya açık askı süresini takiben YSK tarafından seçmen listeleri 8 Nisan'da son haline getirilmiştir.¹⁷ Sandık kurulu üyeleri ve bir sandık kurulunda görevli olan polis memurları istisna tutulmakla beraber, seçmenlerin kendi ikametgah adreslerinde oy kullanmaları gerekmektedir. Mevzuata göre, milletvekili genel seçiminde oy kullanma zorunluluğu bulunmaktadır, ancak sağlık tesislerinde ve kadın sığınma evlerinde geçici olarak kalan kişiler ve mevsimlik işçiler için hükümler bulunmamaktadır.

Aday Kaydı

Yirmi beş yaşını dolduran, hukuki ehliyete sahip ve ilkokul mezunu olan tüm vatandaşlar seçimde aday olma hakkına sahiptir. Yükümlü olduğu askerlik hizmetini yapmamış olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, affa uğramış olsa dahi, hafif suçlar da dahil olmak üzere geniş çaplı bir dizi suçtan hüküm

¹⁴ YSK'nın 28 Nisan tarihli kararını takiben, sivil toplum örgütü tarafından YSK tarafından seçmen eğitimleri verilirken dil ile ilgili ayrımcılık yaptığı iddiası ile Kamu Denetçiliği Kurumu'na ve Türkiye İnsan Hakları Kurumu'na başvuruda bulunulmuştur.

¹⁵ 17 Eylül 2013 tarihli [Söyler/Türkiye, başvuru no. 29411/07](#), ve 21 Ekim 2014 tarihli [Murat Vural/Türkiye, başvuru no. 9540/07](#).

¹⁶ 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 7.3. Maddesi'nde üye ülkeler "yetişkin vatandaşlarının evrensel ve eşit oy hakkını garanti altına alacaklardır" denilirken, 24. Maddesi'nde hak ve özgürlüklere yönelik kısıtlamaların "yasanın amacı ile orantılı" olması gerektiği belirtilmektedir. 1996 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 25. Maddesi'ne yönelik olarak Genel Yorumu no.25'in 14. Paragrafı uyarınca oy hakkından yoksun bırakılma gerekçelerinin "nesnel ve makul" olması gerekmektedir. Aynı zamanda bkz. İyi Uygulamalar Kodu Bölüm I.1.1d

¹⁷ 8 Nisan tarihinden sonra seçmen kütüklerinde değişiklik yapılması ancak istisnai durumlarda mümkündür.

giyen vatandaşlar seçimde aday olamazlar.¹⁸ Bu gereklilikler ve adaylık haklarının iadesi için gereken kriterler muhtelif uluslararası belgeler ile yerleşik hale gelmiş temel seçilme hakları ile uyumlu değildir.¹⁹

Aday kaydı genel olarak kapsayıcı olmuştur. Aday adaylığı sürecini ve askıda kalma ve itiraz sürelerini takiben, 24 Nisan tarihinde, YSK tarafından 20 siyasi partiden 9.861 adayın ve 165 bağımsız adayın kaydedildiği açıklanmıştır. Olumlu bir not olarak, bazı partiler tarafından cinsiyet kotası uygulanmaktadır. Genel olarak, parti listelerinde yer alan adayların toplamda %28'lik bir kısmı kadınlardan oluşmuştur. YSK çeşitli siyasi partilerden birtakım aday adaylarının yükümlü oldukları askerlik hizmetini tamamlamamış olmaları ve geçmiş mahkumiyetleri gerekçesiyle adaylık hakkına sahip olmadıkları kararına varmıştır. Bağımsız adaylardan seçilmesi durumunda iade edilmek üzere bir seçim depozitosu talep edilmiştir.²⁰ Bu uluslararası iyi uygulamalar ile uyumsuzluk teşkil etmektedir.²¹

Kampanya Ortamı

Temel Hükümler Hakkında Kanun, adil ve eşit bir seçim kampanyasını teminat altına almak amacıyla seçim propagandalarının yürütülmesini düzenleyen bir çerçeve sağlamaktadır. Yasa tarafından seçim kampanyası ile ilgili kuralların farklı şekilde uygulandığı iki dönem öngörülmektedir. 28 Mayıs tarihinde başlayan ve 6 Haziran günü 18.00'da sona eren resmi seçim kampanyası dönemi boyunca daha katı kurallar ve daha geniş çaplı adil kampanya ilkeleri uygulanmıştır.²² Sadece son 10 günlük bir seçim kampanyası döneminin katı düzenlemelere sahip olması, daha geniş çaplı kampanya sürecini yeterli düzenleme yapılmaksızın bırakmaktadır ve seçim kampanyası için tümüyle eşit rekabet ortamına sahip bir yarışma ortamına hizmet etmemektedir.

Adaylar genel olarak özgürce ve kapsamlı olarak seçim kampanyalarını yürütebilmişlerdir, ancak Cumhurbaşkanı veya Başbakan için düzenlenen etkinlikler için muhalefet partilerinin mitinglerinin kısıtlandığı veya iptal edildiği istisnai olaylar olmuştur.²³ Bazı partiler tarafından, tahsis edilen seçim kampanyası alanı ile ilgili memnuniyetsizlikler dile getirilmiş ve yerel yetkililer tarafından da dahil

¹⁸ Seçilme hakkının iadesi cezaevinden tahliye sonrasında otomatik olarak gerçekleşmemektedir. 2011 tarihli bir Anayasa Mahkemesi kararı Adli Sicil Kanunu dahilinde bulunan ve seçilme hakkının ömür boyu yasaklanmasını öngören bir düzenlemeyi yürürlükten kaldırmıştır. 2012 yılında mahkum olunan cezanın infazının tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olması, kişinin bu süre zarfında yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi halli olarak sürdürmesi kaydıyla seçilme haklarının iadesi fırsatı verecek şekilde yasada değişiklik yapılmıştır. 15 yıllık bir sürenin ardından hükümlülerin adli sicil kayıtları silinmektedir.

¹⁹ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 25. Maddesi'ne yönelik olarak Genel Yorumu no.25'in 15. Paragrafı'nda "Adaylık hakkı kazanmalarına engel teşkil edecek başka bir durum bulunmadığı takdirde, eğitim, yaşadığı yer, ırk veya siyasi bağlantı gibi makul olmayan veya ayrımcı gerekçeler ile hariç tutulamazlar" denilmektedir. 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 7.5. Maddesi üye ülkelerin vatandaşlarının siyasi veya kamu görevlerine talip olma hakkına ayrımcılık yapmaksızın saygı göstermelerini öngörmektedir. Aynı belgenin 24. Paragrafı'nda hak ve özgürlüklere yönelik kısıtlamaların "yasanın amacı ile orantılı" olması gerektiği belirtilmektedir. Aynı zamanda bkz. İyi Uygulamalar Kodu Bölüm II.1.b.

²⁰ Bu seçim için depozito 10.167 liradır. (yaklaşık 3.500 Euro); aday adaylarından en az iki tanesinin adaylıkları depozitoyu yatıramamaları sebebiyle reddedilmiştir.

²¹ Venedik Komisyonu'nun Seçimle İlgili Konularda İyi Uygulamalar Kodu'nun I.1.(1.3) Bölümü uyarınca eğer bir depozito şartı koyulursa, adayın belirli bir başarıyı aşması durumunda geri iade edilebilir olmalıdır; şart koşulan rakam ve başarı çok yüksek olmamalıdır.

²² 10 günlük propaganda döneminde, hükümetin yaptığı işlere dair tüm devlet törenleri ve konuşmaları yasaklanmıştır ve Başbakan, Bakanlar ve milletvekilleri tarafından seçim kampanyası gezileri sırasında kamuya ait araçları kullanmaları ve protokol toplantılarına ve törenlerine katılmaları yasaklanmıştır. Kamu görevlileri seçim turalarına katılamazlar.

²³ Saadet Partisi'nin 27 Mayıs tarihinde Uşak'ta gerçekleştirilmesi planlanan mitingi yetkililer tarafından iptal edilmiştir ve Sakarya mitinginin 9 Mayıs'ta yapılmasının planlanmasına ve İlçe Seçim Kurulu tarafından onaylanmasına rağmen, Başbakan'ın bir etkinliği sebebiyle dayatma ile tarihi 19 Mayıs olarak değiştirilmiştir. Vatan Partisi'nin 29 Mayıs tarihinde Adana'da gerçekleştireceği izni alınmış bir miting bir cumhurbaşkanlığı etkinliği nedeniyle kısıtlamaya maruz kalmıştır.

olmak üzere seçim propagandası malzemelerine zarar verildiği ya da seçim propagandası malzemelerinin kaldırıldığı yönünde bildirimde bulunulmuştur. Mayıs ortasında Kırıkkale ve Ankara Ceza Mahkemeleri tarafından belirli bir takım MHP afişlerinin Cumhurbaşkanı'na yönelik hakaret içerdiği ve Türk Ceza Kanunu'nda yasaklanan şekilde düşmanlığa sevk ettiği yönünde hüküm verilmiştir. Mahkemeler tarafından tüm il valiliklerine ve Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bu şekildeki afişlerin kaldırılması yönünde talimat verilmiştir. Bunun yanı sıra, 2 Haziran tarihinde, Cumhurbaşkanı tarafından CHP Genel Başkanı aleyhinde seçim konuşmaları sırasında iftira attığı suçlaması ile bir dava açılmıştır.

Seçim kampanyası dönemi adaylar tarafından sosyal medyanın geniş çaplı kullanımının yanı sıra, çeşitli açık hava etkinliklerinin de kullanımı ile hareketli geçmiştir. Seçim kampanyası ortamı çok sayıda seçmeni ilgilendiren belli başlı konularda adayların etkin taahhütleri ile şekillenmiştir. İktidar partisi ve diğer adaylar arasındaki kutuplaşma kayda değerdir ve cepheleşmeye sürükleyen propaganda konuşmalarının sıklıkla kullanımı gözlemlenmiştir.²⁴ Seçim kampanyasının ana başlığı Cumhurbaşkanı ve AKP tarafından da savunulduğu ve diğer adaylar tarafından karşı çıktığı üzere hükümet sisteminin başkanlık sistemine dönüştürülmesi olmuştur. Sosyo-ekonomik konular, Kürt-Türk barış süreci ve Orta Doğu'da devam etmekte olan durum da geniş çaplı olarak tartışılmıştır. Seçim kampanyalarında Türkçenin yanı sıra, bazı durumlarda Kürtçe, Arapça, Süryanice ve Zaza dilleri de kullanılmıştır.²⁵

Toplamda AGİT/DKİHB SSGH tarafından 45 seçim kampanyası faaliyeti gözlemlenmiştir. Şu an mecliste sandalyesi bulunan en büyük dört parti seçim sürecinde en fazla ön planda olanlardır, ülke genelinde çok sayıda ve yüksek katılımlı etkinlikleri olmuştur. Kanunen yasaklamalar bulunmasına rağmen, bazı partiler tarafından yurtdışında da propaganda çalışmaları yapılmıştır.²⁶

Kampanya adaylara ve parti binalarına yönelik çok sayıda saldırı ile gölgelenmiştir.²⁷ 18 Mayıs tarihinde HDP'nin Adana ve Mersin illerinde bulunan il başkanlıklarında iki bomba patlamıştır. Birbirinden ayrı gerçekleşen iki silahlı saldırı sırasında sırasıyla 23 ve 26 Mayıs tarihlerinde biri AKP, diğeri CHP adayı iki kişi yaralanmıştır. 4 Haziran tarihinde Erzurum'da yapılan HDP mitingini hedef alan bir saldırı sırasında 38 kişi yaralanmıştır. 5 Haziran tarihinde, Diyarbakır'da gerçekleştirilen HDP mitingine düzenlenen saldırıda iki bomba patlamış; üç kişi ölmüş ve 100 kişi yaralanmıştır. Polis tarafından tüm olayları takiben soruşturma başlatılmıştır.

Anayasa kapsamında cumhurbaşkanının bir partiye bağlı olmaması ve görevlerini tarafsız olarak yerine getirmesi mükellefiyeti getirilmiştir.²⁸ Cumhurbaşkanı devletin başı olarak, yerel yetkililer ile yan yana, olağan üstü sayıda kamu etkinliğine katılmış, ancak bu etkinlikler iktidar partisinin yararına ve

²⁴ AGİT/DKİHB SSGH tarafından şu mitinglerde cepheleşmeye sürükleyici propaganda yapıldığı gözlemlenmiştir: 16 Mayıs CHP Adana, Bursa AKP ve Konya MHP mitingleri, 17 Mayıs tarihinde AKP İstanbul ve HDP Adana mitingleri, 19 Mayıs tarihinde Vatan Partisi Ankara Mitingi ve 22 Mayıs Samsun SP mitingi, 31 Mayıs MHP İstanbul, CHP Ankara, AKP Diyarbakır mitingleri.

²⁵ AGİT/DKİHB SSGH tarafından Adana, Diyarbakır, İzmir, Van ve Mardin'de diğer dillerin kullanımı gözlemlenmiştir.

²⁶ Dört büyük siyasi parti tarafından yurt dışında propaganda çalışması yapılmıştır: 3 Mayıs tarihinde Başbakan ve AKP Genel Başkanı tarafından Almanya'da, 25 Nisan tarihinde CHP Genel Başkanı tarafından Almanya'da, 26 Nisan tarihinde MHP Genel Başkanı tarafından Almanya'da, 18 Nisan tarihinde HDP Eşbaşkanları tarafından 18 Nisan tarihinde İsviçre'de, 1 Mayıs tarihinde Fransa'da ve 25-26 Nisan tarihlerinde Avusturya'da.

²⁷ İçişleri Bakanlığı tarafından sağlanan ve 1 Ocak - 24 Mayıs dönemini kapsayan istatistiklere göre, parti binalarına toplam 84 saldırı gerçekleşmiş ve siyasi parti üyelerine ve adaylara yönelik toplam 49 fiziksel saldırı kaydedilmiştir.

²⁸ Anayasanın 101. ve 103. maddeleri, Cumhurbaşkanına parti ile ilişkisini kesmesi ve görevlerini önyargısız bir şekilde yerine getirmesi konusunda yemin etme mecburiyeti getirmektedir. Cumhurbaşkanı ülkenin siyasi geleceği hakkında kamuoyu önünde alenen konuşma hakkını halkoyuyla doğrudan seçilmiş olması temeline dayandırarak gerekçelendirmektedir.

muhalefetteki kişilerin aleyhine seçim propagandası fırsatı olarak kullanılmıştır.²⁹ Cumhurbaşkanı'nın seçim propagandaları 10 gün süren resmi kampanya döneminde de devam etmiştir.³⁰ Bu durum yasal çerçevede bulunan seçim kampanyası kurallarını ihlal etmenin yanı sıra 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 5.4. maddesine de aykırılık teşkil etmektedir.³¹

30 Mayıs tarihinde İstanbul'un fethinin 562. yıldönümünü kutlamak için büyük bir halk etkinliği düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı ve (AKP Başkanı olarak tanıtılan) Başbakan tarafından yapılan konuşmalarda mevcut AKP hükümeti övülmüştür.³² Etkinlikten önce, YSK tarafından yasaya aykırı bir şekilde, organize edilen etkinliğin yasaklanmaması kararı alınmıştır.³³ 19 Mayıs tarihinde, MHP tarafından Cumhurbaşkanı'nın bu etkinlikte ve son 10 günlük seçim kampanya döneminde halka açık diğer açık hava etkinliklerinde yer almasının engellenmesi istemi ile YSK'ya bir başvuruda bulunulmuştur. YSK tarafından başvuru reddedilmiştir.

Mevzuatta seçim kampanyası finansmanı ile ilgili kapsamlı düzenlemeler yer almamaktadır. Yalnızca bağışların miktarı ve mahiyeti konusunda belirli düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır. Siyasi partilerin seçim kampanyası para kaynaklarını sadece Anayasa Mahkemesi'ne sundukları yıllık mali raporlar ile bayan etmeleri gerekmektedir. Bağışlar ve seçim kampanyası sırasında partilerin ve adayların yaptığı harcamalar kamuya açık değildir. Raporların kamuya açık ve zamanında yayınlanmasından yoksun olunması, genel olarak kampanya finansmanı çerçevesinin şeffaflığının ve hesap verebilirliğinin kısıtlanmasına neden olmaktadır.³⁴

Basın

Çok sayıda basın ve yayın kuruluşunun bulunduğu ve online ve sosyal medyanın öneminin giderek arttığı medya ortamı canlıdır. Ancak ana akım medya sahipliği birkaç şirketin elinde bulunmaktadır ve bu da basında çoğulculuğu sınırlandırmaktadır. Görüşme yapılan bazı kişiler tarafından bu şirketlerin bir kısmının büyük çaplı basın dışı yatırımlarının da bulunduğu ve kısmen hükümet ihalelerine bel bağlamış durumda olduğu, bu durumun da iktidar partisine yönelik eleştirilerini sınırlandırdığı belirtilmiştir.

Yasal çerçeve Anayasa, Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu ve İnternet Yasası ile detaylandırılmış çok fazla kısıtlama ile ifade özgürlüğünün etrafını kuşatmış durumdadır.³⁵ AGİT/DKİHB SSGH tarafından görüşme yapılan kişiler, yönetimde bulunan güce yönelik eleştiri yaptığı görülen basın yayın organlarının, kamu görevlilerinin ve siyasi oluşumların direk

²⁹ Örneğin, Cumhurbaşkanı 31 Mayıs tarihinde TRT 1'de iki saatlik bir röportaja katılarak, aslında AKP lehine seçim propagandası yapmıştır. Cumhurbaşkanı genel olarak konuşmalarında AKP'den direk olarak bahsetmekten kaçınmıştır.

³⁰ AGİT/DKİHB bu olayları Adana, İstanbul, Erzurum ve Manisa'da sırasıyla 29 Mayıs, 30 Mayıs, 1 Haziran ve 4 Haziran tarihlerinde gözlemlemiştir.

³¹ 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 5.4. Maddesi "Devlet ve siyasi partiler arasında açık bir ayırım yapmaktadır, siyasi partiler Devlet ile birleştirilmemesi gerekmektedir." Ve bkz. İyi Uygulamalar Kodu Bölüm I.2.3a

³² AGİT/DKİHB SSGH, yöneticileri tarafından kamu çalışanlarının ve öğrencilerin AKP seçim kampanyası faaliyetlerine katılmaya zorlandığını bildirmişlerdir; bu konuda 29 Mayıs tarihinde İstanbul Başsavcılığı'na bir dava başvurusu yapılmıştır.

³³ Temel Hükümler Hakkında Kanun'un 64. Maddesi 10 günlük seçim kampanyası döneminde kamu törenlerini yasaklamıştır. Madde 6 ise ulusal bayram kutlamalarını istisna tutmaktadır, ancak söz konusu gün bir ulusal bayram değildir.

³⁴ Avrupa Konseyi'nin Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu'nun (GRECO) 4 Şubat 2015 tarihli [Ön Uyum Raporu'nda](#) bu geçmiş tarihli tavsiyelerin çoğunun uygulanmadığını belirtmiştir.

³⁵ [Bkz. 15 Aralık 2014 tarihli AGİT Basın Özgürlüğü Temsilcisi Açıklaması.](#)

³⁶ 19 Mayıs tarihinde, *Hürriyet* Gazetesi Cumhurbaşkanı'na yönelik açık bir mektup yazarak Mısır mahkemesinin 16 Mayıs tarihinde verdiği bir kararı yayımlayan *Hürriyet* Gazetesi nedeniyle Doğan Medya Grubu hakkında yapmış olduğu sert eleştirileri yanıtlamıştır.

müdahalelerine maruz kalması konusundaki endişelerini dile getirmişlerdir.³⁶ Bazı basın yayın organları kurumsal olayları yayınlamak için erişimlerinin kısıtlanması ve basın yayın kuruluşlarının yasaklanması tehdidini de içeren, seçim dönemi süresince artış gösteren baskıyla ve gözdağıyla karşılaşmıştır.³⁷

Seçim kampanyası döneminde basın ve yayın kuruluşları tarafından yapılacak olan yayınlar Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun (Yayıncılık Hakkında Kanun), Temel Hükümler Hakkında Kanun ve YSK kararları ile düzenlenmektedir. Yayıncılığa dair düzenlemeler uyarınca, Basın ve yayın kuruluşları yayıncılık yaparken doğruluğu, tarafsızlığı ve kesinliği sağlamakla yükümlüdür. Seçim kampanyası döneminde bu ilkelerin uygulanmasına yönelik geniş çaplı kılavuzlar ve tanımlamalar mevcut değildir.

Basın ve yayıncılıkla ilgili düzenlemelere riayetinin denetimi, ulusal yayın kuruluşlarını izleyen ve YSK'ya tespit edilen ihlaller hakkında haftalık raporlar sunan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından yapılmaktadır. Ancak, partizan görünüme sahip işleyişi, RTÜK'ün bağımsızlığını azaltmaktadır.³⁸ Muhalefet partileri tarafından atanmış olan RTÜK üyeleri tarafından RTÜK'ün şeffaflıktan yoksun olması ve bazı ulusal yayın kuruluşlarının belirgin şekilde Cumhurbaşkanı ve AKP lehine yayıncılık yapması karşısında eylemsiz kalması konularındaki memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. YSK basın ve yayıncılıkla ilgili şikayetleri gözden geçirme ve ulusal yayın kuruluşlarına ceza uygulama yetkisine sahiptir. 5 Haziran itibarıyla RTÜK tarafından hazırlanmış olan 126 ihlal raporu temel alınarak, 40 televizyon kanalına ve programa uyarı ve 16 televizyon kanalında yayın durdurma kararı YSK tarafından yayınlanmıştır.³⁹ Buna rağmen, bütün kararların yayınlanması ve yayıncı kuruluşların bilgilendirilmesi zamanında yapılmamış, bu da yaptırımların etkinliğini sorgulatmıştır.

AGİT/DKİHB SSGH basın takibi seçim kampanyası yayınlarının genel olarak partizan editöryel çizgiler ile kutuplaştığını göstermiştir.⁴⁰ Yayıncı kuruluşlar tarafından seçim kampanyası dönemi seçim kampanyası mitinglerinin canlı yayınları ile geniş şekilde yayınlanmıştır. Siyasi parti liderlerinin katıldığı açık oturumlar gerçekleştirilmemiştir. Bu durum adaylar için bir açık tartışma alanı ortamını daraltmıştır. Yasaya uygun olarak, kamu yayın kuruluşu olan TRT tarafından mesajlarını iletebilmeleri için tüm siyasi partilere serbest yayın süreleri verilmiş, mecliste grubu olan partilerse ilave yayın süresi hakkından faydalanmışlardır. Tüm partilerin bu imkanı kullanma şansı olmuştur.

TRT1, haber yayınlarında yayın süresinin %46'sından faydalanan iktidar partisi lehine büyük oranda taraflı bir yayıncılık gerçekleştirmiştir. *NTV* ve *ATV* editöryel yayınlarında ve seçim kampanyası etkinliklerinin canlı yayınlanmasında sırasıyla %32 ve %34 oranlarında olmak üzere AKP'ye geniş çapta yer vermiştir. *CNN Türk* tarafından sırasıyla %30 ve %27 olmak üzere CHP ve HDP'ye daha fazla yayın süresi verilirken, MHP ve AKP'ye sırasıyla %18 ve %12 olmak üzere yayın süresi ayrılmıştır. *Samanyolu TV* tarafından adaylara sınırlı fakat adil bir dengeye sahip yayın süreleri ayrılmış, ancak sıklıkla yayınlarında iktidar partisi hakkında negatif bir ton kullanılmıştır. Takibi yapılan tüm kanallarda bedelli reklama en fazla yatırım toplam bedelli reklamların %51'i ile AKP

³⁷ 31 Mayıs tarihinde, Cumhurbaşkanı *Cumhuriyet* Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni'ni eleştirel bir videonun yayınlanmasını takiben kamuoyu önünde tehdit etmiş ve akabinde suç duyurusunda bulunmuştur. 7 Haziran tarihi itibarıyla 22 gazeteci cezaevindedir.

³⁸ RTÜK TBMM tarafından seçilen dokuz üyeden oluşmaktadır; beşi AKP tarafından, ikisi CHP tarafından aday gösterilmiştir, MHP ve HDP tarafından da birer üye aday gösterilmiştir.

³⁹ Yayın kuruluşlarına verilen cezaların çoğu seçim kampanyası düzenlemelerine uygun olmama, dengesiz yayın süresi ve/veya seçim anketlerini yayınlama kurallarının ihlaline sebep olan AKP reklamları ile ilgilidir.

⁴⁰ 15 Mayıs 2015 tarihinde, AGİT/DKİHB SSGH tarafından beş ulusal televizyonu: *TRT1*, *CNN Türk*, *NTV*, *ATV* ve *Samanyolu TV* ve dört günlük gazeteyi: *Zaman*, *Hürriyet*, *Sabah* ve *Sözcü* kapsayan niteliksel ve niceliksel bir izleme başlatılmıştır.

⁴¹ İlçe seçim kurullarının ve sandık kurullarının oluşumuna ilişkin il seçim kurulu kararları ve seçmen kütüklerine ilişkin il seçim kurulu kararları nihaidir ve itiraz edilemez niteliktedir.

tarafından yapılmıştır. AKP ATV’de bedelli reklamı yayınlanan tek parti olurken, TRT 1’de yayınlanan reklamların ise %91’lik kısmına sahiptir. Bedelli reklamların %19’luk kısmını satın alarak, daha düşük seviyede olsa da CHP tarafından da bedelli reklama yatırım yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı halka yönelik konuşmalarında sıklıkla adaylara atıfta bulunmuştur. Cumhurbaşkanı sırasıyla %40, %46 ve %30 oranları ile TRT1, ATV ve NTV kanallarının siyasi ve kurumsal aktörler ile ilgili yayınlarında belirgin şekilde yüksek yayın süresine sahip olmuştur. Bir takım siyasi partiler ve milletvekilleri tarafından YSK ve Anayasa Mahkemesi’ne Cumhurbaşkanı’na yönelik yayınları da içeren şikayet başvurularında bulunulmuştur; tüm şikayetler reddedilmiştir veya hala bekleme aşamasındadır. (bkz. *Şikayetler ve İtirazlar*).

Şikayetler ve İtirazlar

Genel olarak, alt kademedeki seçim kurulları kararlarına itirazlar YSK’ya kadar, daha üst kademedeki kurullara yapılabilmektedir.⁴¹ İtiraz hakkına sahip olanlar arasında partiler, seçmenler, parti müşahitleri ve adaylar bulunmaktadır. Vatandaş gözlemci grupları yasal gözlemci statüsüne sahip olmadıkları için itiraz hakkına sahip değildirler. Seçim kampanyası ile ilgili şikayet başvuruları mevzuat ile düzenlenmemiştir ve YSK kararları seçim kampanyasına nezareti açık bir şekilde düzenlenmemektedir.⁴² Başvuru ve yargılamaya dair süreler, seçimle ilgili anlaşmazlıkların her türü için olmasa da bir kısmı için açık bir şekilde yasa ile belirlenmiştir. Seçim kurullarındaki yargılamaya süreçleri gözlemcilere ya da basına açık değildir ve kararların tümüne kamu erişimi yoktur veya bir zamanlamaya dayalı olmaksızın yayınlanmakta, bu da anlaşmazlıkların çözümü sürecinin şeffaflığını azaltmaktadır.⁴³ AGİT/DKİHB SSGH tarafından görüşme yapılan çeşitli kişiler seçim idaresine ve mahkemelerin şikayetleri tarafsız şekilde ele almasına yönelik güvensizliklerini dile getirmişlerdir.

YSK çeşitli muhalefet partilerinden ve milletvekillerinden Cumhurbaşkanı’nın seçim kampanyasına dahil olmasına yönelik 13 şikayet başvurusu almıştır. Şikayetlerin ortak noktası Cumhurbaşkanı’nın iktidar partisi lehine ve muhalefet partileri aleyhine seçim propagandası yaparak tarafsız olmasını gerektiren anayasal yükümlülüğünü ihlal etmesi ve basın da eşit fırsatlar konusundaki yayıncılık düzenlemelerini ihlal ederek bunların geniş çaplı yayını yapmasıdır.⁴⁴ YSK bu türdeki tüm şikayetleri Cumhurbaşkanı üzerinde yaptırım yetkisi olmadığı ve yasal düzenlemelerin Cumhurbaşkanı’nın faaliyetlerinin medyada yer almasının izlenmesini içermemesi gerekçeleri ile reddetmiştir, bu da paydaşları seçimle ilgili anlaşmazlıklarda etkin çözüm yollarına ulaşmaktan mahrum etmekte ve seçim sürecinin dürüstlüğünü olumsuz yönde etkilemektedir.⁴⁵

Daha alt kademedeki seçim kurullarına az sayıda başvuru olmuştur, bunların çoğu propaganda malzemelerinin asılması ile ilgilidir. Miting alanlarının Cumhurbaşkanı’nın kullanımına tahsis edilmesi hakkında alınmış Seçim Kurulu kararları konusunda YSK’ya bir takım temyiz başvurularında bulunulmuştur. Vatan Partisi için tahsis edilmiş durumda olan bir miting alanının Cumhurbaşkanı tarafından kullanımı yönündeki talebi reddeden bir İlçe Seçim Kurulu kararı hakkında yapılan üst

⁴² YSK’nın 236 sayılı kararında seçim kampanyası ile ilgili belirli konuların denetimi ve zaman dilimleri konularında boşluklar bulunmaktadır.

⁴³ YSK şikayetlere ve temyizlere yönelik kararlarını yayınlamaya olay bazında karar vermektedir. Aday kaydına yönelik itirazlara ilişkin YSK kararları kurumun internet sayfasında yayınlanmamıştır. Kararlar, karar alınmasını takiben 7-10 gün içinde yayınlanmaktadır. AGİT/DKİHB SSGH talep ettiği takdirde YSK’dan şikayetlerin ve kararların bir kopyasını ve kararlar yayınlanmadan önce haklarında sözlü bilgi alabilmiştir.

⁴⁴ Bu şikayetlerden iki tanesi dışında hepsi medyada yer almayı içermektedir.

⁴⁵ Bu türdeki sekiz YSK kararında YSK üyelerinin karşı oyu bulunmaktadır. Cumhurbaşkanı’nın devam eden seçim kampanyası aktivitelerinin tarafsız kalması yönündeki anayasal ödevi ile uyumsuz olduğunu belirterek, YSK’nın bu kampanya faaliyetlerinin yayınlanmasını izlemek üzere RTÜK’ü göreve çağırmasını istemektedirler.

⁴⁶ 18 Mayıs tarihli bir İlçe Seçim Kurulu kararı Cumhurbaşkanı’nın belirli bir kamu alanını 29 Mayıs tarihinde kullanma talebini Vatan Partisi’nin daha önce söz konusu alanı ayırtmış olması nedeniyle reddetmiştir; belirlenmiş toplantı alanları 10 günlük kampanya döneminde seçime katılan adayların ayrıcalıklı kullanımına ayrılmıştır.

mahkeme başvurusu sonucunda İl Seçim Kurulu aksi yönde karar almıştır.⁴⁶ Bir sonraki itiraz başvurusunda, 25 Mayıs tarihinde YSK, miting alanının Cumhurbaşkanı ve Vatan Partisi tarafından paylaşılmasına karar vermiştir ki, Cumhurbaşkanı seçimde aday olmadığı için bu yasal dayanağı olmayan bir karardır, bu da partinin özgürce seçim kampanyası yapmasını yasa dışı bir şekilde kısıtlamıştır.⁴⁷ YSK'nın kararını dikkate almayan İlçe Seçim Kurulu, paylaşımlı kullanımı durumunda oluşabilecek güvenlik zafiyeti kaygılarını öne sürerek miting alanını sadece Cumhurbaşkanı'na vermiştir. İtiraz başvurusunda İl Seçim Kurulu İlçe Seçim Kurulu'nun kararını yerinde bulurken, temyizde, 28 Mayıs tarihinde YSK toplantı alanının paylaşılması yönünde yeniden karar almıştır.⁴⁸

Anayasa'nın 79. maddesi uyarınca, YSK kararları kesindir ve Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir merciye başvurulamaz, bu durum seçim sürecini idari bir organın nihai otoritesi altında bırakarak, Anayasa tarafından güvence altına alınan güçler ayrılığı ilkesine karşı gelmekte ve seçimle ilgili anlaşmazlıkların çözümünde etkin çözüm yollarına erişimini engellemektedir. Bu durum 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 5.10. maddesine ve İyi Uygulamalar Kodu'nun II.3.3. Bölümü'ne aykırılık teşkil etmektedir.⁴⁹

2010 yılında yapılan bir anayasal değişiklik ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'nin kapsama alanında olan ve Anayasa ile güvence altına alınmış olan temel haklar ve hürriyetlerin ihlali durumunda Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı getirilmiştir.⁵⁰ Bu yeni yasal mekanizmanın yürürlüğe girdiği dönemdeki ilk milletvekili genel seçimidir. Bugüne kadar, YSK kararlarının anayasal kesinliği dikkate alındığında, milletvekili genel seçiminde AİHS ve Anayasa tarafından korunmakta olan seçimle ilgili hakların ihlalinin, bireysel başvuruların konusu olup olamayacağı konusunda mahkeme tarafından karar alınmamıştır. Seçim günü öncesinde, Anayasa Mahkemesi'ne seçimle ilgili 16 başvuruda bulunulmuştur. Bunlardan sekiz tanesi Başkan tarafından seçim propagandası yapılması, kamu kaynaklarını seçim kampanyası için kullanması ve de bu faaliyetlerin basında yer alması ile ilgilidir. Başvurulardan bir tanesi YSK'nın seçimleri gözlemlemek üzere izin talebini reddetmesi kararı ile ilgili olarak bir sivil toplum örgütü tarafından yapılmıştır.⁵¹ Diğer başvurular seçme ve seçilme hakkının ihlali ile ilgilidir. Tüm başvurular seçim günü itibariyle bekleme aşamasında olup, seçimle ilgili anlaşmazlıklara zamanında çözüm yolu bulunmasından mahrum kalmaktadır.⁵²

Vatandaş ve Uluslararası Gözlemciler

Vatandaş ve uluslararası gözlemcilerin durumu yasalar ile tanımlanmamıştır. Ancak, bu seçimler için üç uluslararası organizasyona akreditasyon sağlanmıştır. Aynı zamanda, iki sivil toplum örgütünün akreditasyon başvurusu da vatandaş gözlemciler için yasal temeller olmadığı gerekçesiyle YSK tarafından reddedilmiştir. Ancak yasalar, etkin şekilde vatandaş gözlemi ve uluslararası gözlem yapılmasını sağlayacak yasal temeli 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'nin 8. Maddesi, geçmiş tarihli

⁴⁷ YSK, YSK'nın 236 sayılı Düzenlemesine atıfta bulunmuştur, buna göre, birden fazla siyasi parti ya da bağımsız aday aynı toplantı alanını aynı tarih ve zamanda kampanya amacıyla kullanmayı talep ederse, toplantı alanı paylaşacak ve toplantıların sırası kura ile belirlenecektir.

⁴⁸ YSK toplantı alanının Vatan Partisi tarafından 19:30 – 21:52 arasında kullanılabileceği yönünde karar vermiştir.

⁴⁹ 1990 tarihli AGİT Kopenhag Belgesi'nin 5.10 numaralı paragrafında şu ifade bulunmaktadır: “temel haklara saygıyı garanti altına almak ve yasal bütünlüğü temin etmek amacıyla herkes tarafından idari kararlar aleyhinde etkin düzeltme imkanlarına sahip olunmalıdır”.

⁵⁰ Bu hakları korumak için gerekli tüm uygun yasal mekanizmalar sonrasında bireysel başvuru yapılabilmektedir.

⁵¹ Başvuru 1990 AGİT Kopenhag Belgesi'ni ve uluslararası seçim haklarını referans göstererek Türkiye'nin vatandaş gözlemci sağlaması gerektiğini, uluslararası gözlemcilere izin verirken, vatandaşların gözlemcilik yapmasına izin vermemesinin “çifte standart” olduğunu belirtmiştir.

⁵² Mahkemenin bu davaları seçim günü öncesinde sonuçlandırmasını gerektirir bir yasal son tarih mevcut değildir ve Mahkeme'nin öncelik sıralandırmasında seçimle ilgili konular yüksek önem düzeyinde yer almamaktadır.

⁵³ Organizasyonlar Eşit Haklar için İzleme Derneği ve İnsan Hakları Derneği'dir.

AKPM tavsiyeleri ve İyi Uygulamalar Kodu'nun II.3.2. maddesi ile öngörüldüğü şekilde oluşturmamaktadır.⁵³

Temel Hükümler Hakkında Kanun seçim sürecinin yalnızca siyasi partilerin ve bağımsız adayların temsilcileri tarafından gözlenmesini sağlamaktadır. Birkaç gözlemci vatandaş grubu seçim sürecinin çeşitli aşamalarını gözlemlemiştir ve bazıları kendi çabaları ile seçim gününü, ya siyasi partiler aracılığıyla ya da bağımsız olarak gözlemlemiştir.

Seçim Günü

Uluslararası gözlemciler tarafından ziyaret edilen sınırlı sayıdaki seçim merkezinde, seçim günü genel olarak iyi organize edilmiştir. Az sayıdaki yerel güvenlik olaylarının araştırılması gerekmektedir. Kilit öneme sahip görevlerini yerine getirebilmeleri için, vatandaşların gözlemci grupları çoğunlukla partiler adına kaydedilmiştir ve ziyaret edilen seçim merkezlerinde buldukları gözlemlenmiştir. Birtakım sandık kurullarındaki pusulaların sayısı belirtilen sayıdan farklıdır. Engelli seçmenler için yapılan prosedür düzenlemeleri genel olarak yeterli değildir.

Bazı önemli prosedür hataları gözlemlense de, sayım ve döküm süreçlerinin genel olarak şeffaf olduğu izlenmiştir. Kimi örneklerde, ilçe seçim kurullarında sonuçların dökümü sırasında prosedürlerin etkin şekilde uygulandığı gözlemlenmiştir. Kimi örneklerde, ilçe seçim kurulları çok kalabalıktır. Aynı zamanda ilçe seçim kurulları seviyesinde sandık kurulu tutanaklarının değiştirilmesi durumları da gözlemlenmiştir. Bunlara ek olarak, bazı örneklerde uluslararası gözlemcilerin ilçe seçim kurullarına erişimi engellenmiştir. Sandık kurullarından gelen sonuçlar taranarak ilçe seçim kurulları seviyesinde YSK sayfasına yüklenmiştir ve sadece siyasi partilerin erişimine açılmıştır.

YSK geçici sonuçları yayınlamamıştır. Temel Hükümler Hakkında Kanun'a aykırı olarak sonuçlar kamu yayıncısı da dahil olmak üzere yayın kuruluşları tarafından 21.00'dan önce yayınlanarak seçmenlere önemli bilgiler verilmiştir.

***Bu raporun İngilizce sürümü tek resmi belgedir.
Resmi olmayan bir Türkçe sürümü de mevcuttur.***

HEYET HAKKINDA BİLGİ VE BİLDİRİMLER

Ankara, 8 Haziran 2015 – AGİT/DKİHB SSGH 7 Mayıs tarihinde Ankara'da göreve başlamıştır. Heyette, başkente bulunan 12 uzman ve Türkiye çapında görev alan 18 uzun dönemli gözlemci yer almaktadır.

AGİT/DKİHB'nin sınırlı seçim gözlem heyetleri için standart metodolojisine uygun şekilde, seçim gününün sayısal değerlendirmesine temel oluşturacak ilave kısa dönemli gözlemcilerin görevlendirilmesi olmaksızın, SSGH tarafından daha uzun dönemli seçim sürecine odaklanılmıştır.

Önceden tasarlanmış, etraflı bir gözlem yürütülmesi de, seçim gününde gözlemciler tarafından ülke çapında sınırlı sayıda seçim merkezi ziyaret edilmiştir. Seçim gününde, AGİT PA'dan 57 parlamenter gözlemci, AKPM'den 36 parlamenter gözlemci, ve AGİT/DKİHB'den 36 uzun dönemli gözlemci ve

⁵⁴ 1990 tarihli AGİT Kopenhag Belgesi'nin 8. Paragrafında şöyle ifade edilmektedir: "Üye Ülkeler tarafından, hem yabancı ve hem de yerel gözlemcilerin varlığı seçimlerin yapılmakta olduğu Ülkeler için seçim sürecini iyileştirdiğini dikkate almaktadır. Bu nedenle bu Devletler, kendi ulusal seçim uygulamalarını izlemek istedikleri için bunu yapmak isteyen, uygun nitelikte özel kurum ve kuruluşların gözlemcilerini davet etmektedirler."

uzman olmak üzere, 96 gözlemci görev almıştır. Toplamda 32 AGİT üyesi ülkeden gözlemci bulunmuştur.

Gözlemciler seçimi gözlemek üzere davet eden yetkililere davetleri için ve YSK ve Dış İşleri Bakanlığı'na yardımları için teşekkür etmek istemektedir. Ayrıca diğer devlet kuruluşlarına, siyasi partilere, sivil toplum örgütlerine ve uluslararası toplum temsilcilerine işbirliği için minnetlerini sunmaktadır.

Daha fazla bilgi için lütfen iletişime geçiniz:

- Büyükelçi Geert-Hinrich Ahrens, AGİT/DKİHB SSGH Başkanı
Ankara (+90 539 924 61 51);
- Thomas Rymer, AGİT/DKİHB Sözcüsü (+48 609 522 266), veya
Vladimir Misev, AGİT/DKİHB Seçim Danışmanı, Varşova (+48 669 672 290);
- Richard Solash, AGİT PA İletişim Direktörü (+45 601 08 380), veya
Andreas Baker, AGİT PA Seçimler Direktörü (+45 601 08 126);
- Bogdan Torcatoriu, AKPM Sekreteryası (+33 388 413 282).

AGİT/DKİHB SSGH Adresi:

WTC Dünya Ticaret Merkezi Ankara, 12. kat, Tahran Caddesi No.:30
06700 Çankaya, Ankara, Türkiye Cumhuriyeti

Tel: +90 312 465 0513, Faks: +90 312 466 0032, E-posta: office@odihr-turkey.org

İnternet sayfası: <http://www.osce.org/odihr/elections/turkey>